

SO'Z TURKUMLARINI O'QITISHDA KLASTER VA BBB USULLARIDAN FOYDALANISH

Tursunova Diloromxon Erkinjon qizi
Namangan Davlat Universiteti
magistratura lingvistika o'zbek tiliyo 'nalishi magistranti.

diloromtursunova699@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda ona tili darslarida so'z turkumlarini o'qitishda interfaol metodlardan, xususan, "Klaster" va "BBB" ("Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim") usullaridan foydalanishning samaradorligi yoritilgan. Mazkur metodlar orqali o'quvchilarning mavzu bo'yicha bilimlarini faollashtirish, mustaqil fikrlash, tahlil qilish, guruhda ishlash hamda o'z bilimlarini baholash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: so'z turkumlari, interfaol metod, klaster, BBB, ona tili, o'quvchi, mustaqil fikrlash, ta'lim samaradorligi.

Kirish Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchining faolligini oshirish, uni mustaqil fikrlashga va o'z bilimini amaliyotda qo'llashga o'rgatish muhim vazifalardan biridir. Ona tili fanini, xususan, so'z turkumlarini o'qitishda an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. So'z turkumlari o'zbek tili grammatikasining muhim bo'limlaridan biri bo'lib, o'quvchilar ot, sifat, son, olmosh, fe'l, ravish kabi so'z turkumlarining xususiyatlarini bilishi va ularni nutqda to'g'ri qo'llay olishi zarur. Ushbu mavzuni o'zlashtirishda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishini kuchaytiradi. "So'z turkumlari" mavzusini o'qitishda "**Klaster**" **metodi** samarali usullardan biri hisoblanadi. Klaster usulida asosiy

tushuncha markazga yoziladi va u bilan bog'liq bo'lgan tushunchalar atrofida tarmoqlanib boriladi. Masalan, doskaning markaziga “So‘z turkumlari” tushunchasi yoziladi. Undan quyidagi tarmoqlar hosil qilinadi:

- **Ot** – shaxs, narsa va joy nomini bildiradi;
- **Sifat** – predmetning belgisini bildiradi;
- **Son** – predmetning miqdori yoki tartibini bildiradi;
- **Olmosh** – ot, sifat, son kabi so‘zlar o‘rnida qo‘llanadi;
- **Fe’l** – harakat va holatni bildiradi;
- **Ravish** – harakatning belgisini bildiradi.
-

BBB metodi:

Bilaman	Bilib oldim	Bilishni xohlayman
1.Narsa va shaxsning belgisini bildiradi	-li,-siz,-dor sifat yasovchi	Sifat nutqda qanday maqsadlarda
2.Qanday?qanaqa? so'rog'iga javob bo'ladi	qo'shimchalarni	qo'llanishini bilishni istayman

O‘quvchilar guruhlariga bo‘linib, har bir guruhga ma’lum bir so‘z turkumi berilishi mumkin. Masalan, birinchi guruh ot, ikkinchi guruh sifat, uchinchi guruh fe’l, to‘rtinchi guruh esa son turkumiga oid so‘zlarni klaster shaklida ifodalaydi. Bu jarayonda o‘quvchilar nafaqat nazariy ma’lumotlarni eslaydi, balki ularni misollar orqali mustahkamlaydi. **BBB metodi** esa

o'quvchilarning mavzu bo'yicha avvalgi bilimlarini aniqlash va dars yakunida o'zlashtirilgan yangi bilimlarni baholash imkonini beradi. BBB "Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim" bosqichlaridan tashkil topadi. Darsning dastlabki bosqichida o'quvchilar **"Bilaman"** ustunini to'ldiradilar. Bu orqali o'qituvchi o'quvchilarning mavjud bilimlarini aniqlaydi. Keyingi bosqichda **"Bilishni xohlayman"** ustuni to'ldiriladi. Unda o'quvchilar mavzu yuzasidan o'zlarini qiziqtirgan savollarni yozadilar. Dars yakunida esa **"Bildim"** ustuni to'ldirilib, o'quvchilar yangi o'zlashtirgan bilimlarini qayd etadilar. Klaster va BBB usullarini birgalikda qo'llash darsning izchilligini ta'minlaydi. Masalan, darsning boshlanishida BBB metodi yordamida o'quvchilarning mavzu yuzasidan dastlabki bilimlari aniqlanadi. Yangi mavzuni tushuntirish jarayonida klaster usulidan foydalanilib, so'z turkumlari o'rtasidagi farq va o'xshashliklar ko'rgazmali tarzda yoritiladi. Dars yakunida esa BBB metodining "Bildim" qismi orqali o'quvchilarning yangi bilimlari aniqlanadi. Bunday yondashuv o'quvchilarning dars jarayonidagi ishtirokini kuchaytiradi. Ayniqsa, guruh bilan ishlash jarayonida o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon qilish, boshqalarning fikrlarini tinglash va umumiy xulosaga kelish ko'nikmalarini egallaydilar.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, so'z turkumlarini o'qitishda "Klaster" va "BBB" interfaol metodlaridan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Klaster metodi mavzuni tizimlashtirish, tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash va o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qilsa, BBB metodi o'quvchilarning mavjud bilimlarini aniqlash, o'rganishga bo'lgan ehtiyojini shakllantirish va dars yakunida o'zlashtirilgan bilimlarni tahlil qilish imkonini beradi. Mazkur metodlarni dars jarayonida maqsadga muvofiq va izchil qo'llash orqali o'quvchilarning grammatik bilimlarini mustahkamlash, mustaqil ishlash

qobiliyatini rivojlantirish hamda ona tili faniga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mahmudov N. va boshqalar. **Ona tili.** Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darsliklar.
2. G'ulomov A., Qodirov M. **Ona tili o'qitish metodikasi.** – Toshkent.
3. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. **Pedagogik texnologiya asoslari.** – Toshkent.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. **Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari.** – Toshkent.
5. O'zbek tilining grammatikasi va ona tili faniga oid metodik qo'llan
6. O'zbekiston Respublikasning "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. // Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: Sharq. 1997.
7. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. // Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. –Toshkent: Sharq. 1997.
8. Karimov I.A. Yuksak malakali mutaxassislar - taraqqiyot omili. –Toshkent: O'zbekiston. 1995.
9. Karimov I.A. O'zbekiston buyuk kelajak sari. –Toshkent: O'zbekiston, 1998.
10. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
11. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021
12. Abdurahmonov N. O'zbek tili o'qitish metodikasi. – Toshkent, 1969.

13. Abdurazzoqova Q. Ona tilidan 5-sinflarda o'quvchilar faolligi oshirish: Ped. fan. nom. ...diss. avtoref.,1964. –23 b.
14. Ahrorova Z. O'qitishning yangicha usullari.// Ta'lim va tarbiya. Journ. – Toshkent, 2003, №3-4.
15. Aliqulov S.R., Sobirov U.Q. Kattalarni o'qitishda interfaol metodlarni qo'llash tajribasi. // Ta'lim texnologiyalari. Journ., 2010. №4. 6-8-b.
16. Bobomurodova A. Ona tili ta'limi jarayonida o'yin topshiriqlaridan foydalanish. –Toshkent: Musiqqa, 2009.